

Zásady “povinného darování potravin”

Společný koncept Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR a České federace potravinových bank

Tyto zásady upravují zákonnou povinnost darování potravin, zakotvenou v § 11 odst. 2 Zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), v podmínkách malo /velko-obchodních prodejců v rámci České republiky. Níže definované zásady vytvořené ve spolupráci se zástupci potravinových bank jsou jedním z nástrojů, jak zákon úspěšně realizovat v praxi.

K výše uvedenému zákonu již vydalo Ministerstvo zemědělství rozhodnutí, uvádějící seznam organizací, jež jsou oprávněny odebírat potraviny, které nelze prodávat (nejsou v souladu s požadavky stanovenými zákonem), ale jsou bezpečné. Provozovatel potravinářského podniku - obchodní společnost, která uvádí na trh potraviny v provozovně s prodejní plochou větší než 400 m² (dále jen „PPP“), je doporučeno uzavřít minimálně s jedním z oprávněných příjemců smlouvu o odběru takto definovaných potravin.

PPP se doporučuje uzavřít smlouvu na regionální bázi s nejméně jednou neziskovou organizací (dále jen NO) s regionální působností (např. potravinovou bankou), jíž bude zboží nabízeno, a také zároveň do smlouvy definovat harmonogram svozů. V případech, kde je to možné a účelné, je doporučeno pro prodejny a případně také pro distribuční sklady, které jsou součástí obchodního řetězce, aby se smlouvy uzavíraly z pozice centrály daného obchodního řetězce, a to pro celou spádovou skupinu prodejen působících v regionu pokryvnosti dané NO. Tento doporučený postup zjednoduší administrativní náročnost zakládání spolupráce jak pro darující subjekty (prodejny a distribuční sklady), tak také pro obdarované NO. Příklad možné smlouvy mezi dárce potravin a obdarovaným příjemcem je uveden v příloze.

Bezpečné potraviny, které je nutné podle uvedeného zákona darovat, lze z hlediska praktického nakládání s těmito potravinami rozdělit podle stupně rizika souvisejícího s jejich manipulací a následnou konzumací na dvě skupiny:

- a) **Nízká rizikovost – NR**
- b) **Střední rizikovost – SR** (detail - viz přiložená tabulka níže)

Potraviny zařazené do kategorie **Vysoká rizikovost – VR** (hotová jídla apod.) nepovažujeme pro úroveň prodejen a distribučních skladů za potraviny vhodné k bezpečnému předávání NO, tak jak to obecně vyžaduje zákon a umožňuje jeho skutečná praktická realizovatelnost. Předávání VR potravin podle tohoto zákona proto není zahrnuto do společných výkladových zásad jako povinnost. Pravidla případného předávání VR potravin mezi konkrétními subjekty budou proto vždy součástí individuální specifické dohody zainteresovaných subjektů, které si zároveň nastaví vhodné podmínky pro eliminaci potenciálních zdravotních rizik, která s předáváním takovýchto potravin mohou souviset.

Jako potraviny vhodné k darování podle § 11 zákona č. 110/1997 Sb. nelze doporučit:

- celý sortiment „Vysoce rizikových“ potravin, tak jak je definováno dále – hodnoceny jako potraviny nebezpečné ve chvíli předání
- potraviny s porušenou konzistencí primárního obalu, potraviny s prošlým datem použitelnosti a jakékoliv potraviny včetně nápojů, u kterých byla během předávání zjištěna jakákoliv jiná zjevná vada nebo senzorická změna, která může mít vliv na bezpečnost potraviny, a které nejsou

z jakéhokoliv důvodu vhodné k lidské spotřebě (včetně čerstvého pečiva a sortimentu ovoce-zelenina, kde je více než 20% znehodnoceno), neboť tyto potraviny není možné považovat za bezpečné.

- nápoje s obsahem alkoholu vyšším než 0,5% obj.
- potraviny s prošlým DP jsou podle jiného odstavce téhož zákona přímo vyloučeny z možnosti darování za účelem lidské spotřeby

Jako předmět individuální dohody mezi NO a obchodníkem, která upřesní podmínky darování, doporučujeme:

- individuální položky „Vysoce rizikových“ potravin, tak jak je definováno dále
- potraviny včetně nápojů distribuované ve vratných obalech nebo přepravkách, na které se vztahuje vratná záloha. Tato záloha může být vyžadována od přijímající NO.
- potraviny označené jako privátní značky individuálních obchodníků.

Zdravotně nezávadné potraviny, u kterých byly zjištěny legislativně **konfliktní informace na obale** výrobku, od 01. 01. 2018 darovat lze, a to na základě písemné informace uvedené v protokolu dozorového orgánu, který omezuje na základě svého kontrolního zjištění jejich volné uvádění do oběhu.

Proces převzetí potravin:

1. PPP připraví potraviny k odběru a skladuje je s označením „*Určeno pro charitativní účely – Neprodejné*“ v předepsaném skladovacím (teplotním) režimu podle instrukcí výrobců uvedených na obalech výrobků. Převzetí darovaných potravin následně probíhá:
 - a. Ve smluvně dohodnutých termínech dle svozového plánu – pro potraviny s nízkým rizikem
 - b. Na základě aktivní výzvy (nabídky) konkrétní prodejny či distribučního centra k darování (např. emailem, SMS zprávou - vždy je specifikováno ve smlouvě) – pro potraviny se středním rizikem
 - c. Alternativně také na základě elektronické nabídky potravin k darování na sdíleném internetovém portálu (v případě, že bude po nabytí účinnosti zákona zřízen a v případě, že se na tomto způsobu komunikace smluvní strany takto dohodnou) – pro všechny kategorie potravin.
2. Jedná-li se o nabídku potravin k darování na základě výzvy PPP (nejedná se o pravidelný svoz potravin s nízkým rizikem), musí být nabídka realizována v časovém rámci dle dále definované tabulky. Následně je pak obdarovaná NO povinna reagovat na nabídku buďto písemným potvrzením (SMS, email, atd.) o převzetí, které proběhne v čase dle tabulky, anebo písemně (SMS, email, atd.) převzetí nabízených potravin odmítnout tak, aby PPP jednoznačně a včas věděl, jak má s potravinou nabízenou k darování dále nakládat.
3. S konkrétními NO lze režim komunikace dohodnout také individuálně, a to na základě oboustranné výhodnosti, s ohledem na požadavek minimalizace celkové časové, pracovní a finanční náročnosti při zachování potřebné legislativní shody.
4. NO je povinna svézt potraviny v čase dle tabulky v souladu s parametry pro její transport.
5. Pro kategorii „**Nízká rizikovost B**“ jsou svozy realizovány obvykle podle smluvně dohodnutého svozového plánu s fixní frekvencí svozů. Místo a čas určený k předání potravin jsou dohodnuty mezi PPP a NO a jsou uvedeny v darovací smlouvě. Svaz potravin se **středním rizikem** probíhá ze všech smluvně dohodnutých sběrných míst obvykle na základě výzvy k vyzvednutí při dodržení podmínek tak, jak je dále uvedeno v tabulce.

6. Předání ke svozu **všech kategorií potravin** se může podle individuálních specifických dohod s NO nicméně vždy realizovat buďto na základě výzvy k vyzvednutí, nebo na základě fixního svozového plánu, a to na dohodnutém centrálním sběrném místě (např. distribuční sklad), nebo obvykle v jednotlivých provozovnách ve správě PPP (v individuálních prodejnách, tak jak je definováno podle zákona).
7. NO zkontroluje v čase převzetí potraviny a v případě porušení podmínek pro přijetí vrátí potraviny PPP k likvidaci
8. Od okamžiku převzetí se darované zboží stává majetkem obdarované NO a tato přebírá celkovou odpovědnost za darované zboží (plná právní zodpovědnost z hlediska kvality, zdravotní nezávadnosti, distribuce a dalšího použití zboží).
9. PPP je v předávacím protokolu povinen pro NO uvést potřebné informace pro plnou identifikovatelnost a dohledatelnost výrobku (název výrobku, EAN kód (příp. šarži), množství předaného zboží, cena, důvod darování, obsah alergenů - pokud je tomu jinak, než je uvedeno na obale výrobku a pokud toto byl důvod pro zákaz prodeje zboží). Předávací protokol se vyhotovuje ve dvou kopiích, přičemž jednu kopii přebírá společně s předávaným zbožím obdarovaný (NO) a druhou kopii si jako doklad o předání ponechává dárce (PPP). Vzor formuláře předávacího protokolu je přílohou těchto zásad.
10. NO je povinna evidovat množství odebraných potravin v **celkovém součtu kilogramů**, (případně objem litrů u tekutých potravin) podle jednotlivých položek a tento součet je NO povinna v dohodnuté frekvenci a dohodnutým způsobem pravidelně doručovat PPP (individuální prodejně, distribučnímu centru, nebo skupině prodejen). Minimální frekvence takového hlášení o množství převzatých potravin je jednou za měsíc. Potvrzení o množství potravin předaném NO slouží předávající prodejně, distribučnímu centru, nebo spádové skupině prodejen jednak jako evidenční doklad o předaných potravinách, ale také jako doklad pro finanční úřad k odpočtu DPH odpovídající předanému množství potravin.

Souhrn základních práv a povinností příjemce darovaných potravin (NO)

Obdarovaný je povinen:

- Registrovat se jako provozovatel potravinářského podniku u dozorového orgánu (SZPI, SVS, OOVZ)
- zajistit dostatečné proškolení přebírajících pracovníků v odpovídající potravinové legislativě a v oblasti zásad bezpečné manipulace s potravinami.
- zajistit fyzickou přejímku darovaného zboží, jeho následnou logistiku v předepsaném teplotním režimu podle kategorií zboží a následnou distribuci zdravotně nezávadného zboží jeho finálním uživatelům.
- zajistit doplnění nutné informace do předávacího protokolu, podepsat protokol a předat 1 kopii protokolu předávajícímu PPP. Na předávacím protokolu je také podpisem přebírajícího potvrzena vhodnost potravin k předání a následné konzumaci (dodržení teplotního režimu, neporušenost primárního obalu, zboží bez závažných sensorických změn).
- zajistit zaslání pravidelných přehledů o převzatém zboží dle jednotlivých odběrných míst a druhu a množství převzatého zboží.
- zajistit distribuci převzatého zboží finálním uživatelům v souladu s platnou legislativou (pouze bezpečných potravin v rámci výrobcem definovaného DP nebo DMT).
- zajistit respektování smluvně dohodnutých svozových plánů a projevovat také časovou flexibilitu při řešení urgentních svozů většího množství nabízeného zboží.
- zajistit poskytnutí informací podle čl. 9. odst. 1 písm. c) nařízení 1169/2011 srozumitelným způsobem dalšímu odběrateli (nebo odběratelům) darovaných potravin

Obdarovaný má právo:

- kdykoliv písemně (SMS, email, atd.) odmítnout jakoukoliv nabídku darovaného zboží s uvedením příslušného důvodu k jeho odmítnutí.
- předávané zboží odmítnout (celé množství nebo jeho část) při jeho fyzické přejímce, a to na základě zjištěných závažných skutečností (prošlé DP, porušené primární obaly, závažné sensorické změny, atd.). Taková situace musí být vždy zaznamenána v předávacím protokolu.

Kvalitu (jakost) darovaného zboží nelze po jeho fyzickém a protokolárním převzetí ze strany přebírajícího dále u dárce reklamovat. Pokud dárce sám zjistí, nebo bude informován výrobcem o snížení kvality nebo o případné nebezpečnosti zboží, je povinen o tomto neprodleně informovat obdarovaného. Obdarovaný má následně právo toto zboží reklamovat u výrobce a to vždy pokud je zjevné, že původcem problému je sám výrobce.

Souhrn základních práv a povinností dárce potravin (PPP)

Dárce je povinen:

- potraviny skladovat v předepsaném skladovacím režimu po celou dobu, kdy je potravina v dárčově logisticko-prodejním systému.
- potraviny připravit k předání příjemci do vhodných nevratných obalů (např. do krabic od banánů) a připravit je k převzetí obdarovaným smluvním partnerem.
- potraviny předávat pouze smluvním partnerům, a to na základě předávacího protokolu, na kterém je přesně identifikováno předávané zboží, a to včetně hmotnosti, případně objemu jednotlivých položek a jejich celkové prodejní ceny.
- aktivně sledovat seznamy NO schválených k přijímání darovaných potravin zveřejňované na www stránkách MZe a podle možností také trvale vyhledávat nejvhodnější příjemce darovaných potravin v jednotlivých regionech a s těmito pak uzavírat smlouvy o spolupráci.
- s potravinami nabídnutými NO k darování a následně NO z různých příčin nepřevzatými dále nakládat v souladu s požadavky platných právních předpisů (např. zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, nařízení č. 1069/2009 o hygienických pravidlech pro vedlejší produkty živočišného původu a získané produkty, které jsou určeny k lidské spotřebě) s cílem nalézt nejvhodnější technický způsob jejich likvidace (pořadí priorit: krmení, kompostování, bioplyn, skládkování).

Převzetím zboží a podpisem předávacího protokolu přebírá obdarovaný smluvní partner veškerou fyzickou a právní odpovědnost za přebrané zboží a také na něj přecházejí veškerá vlastnická práva a povinnosti k přebranému zboží.

Tabulka 1 - Stupně rizika:

		Trvanlivost		
		DP	DMT	Bez označení trvanlivosti
Typ potravin	SUCHÉ - bez specifického teplotního režimu		NR	NR
	MRAŽENÉ	SR	SR	
	CHLAZENÉ - balené výrobcem	SR	SR	
	CHLAZENÉ - balené v prodejně	VR		

ČERSTVÉ vyjma čerstvého pečiva a ovoce a zeleniny			SR
čerstvé pečivo a ovoce a zelenina			NR
TEPLÉ	VR		VR

Legenda:

NR	Nízká rizikovitost
SR	Střední rizikovitost
VR	Vysoká rizikovitost

	Neaplikovatelné
DP	Datum použitelnosti
DMT	Datum minimální trvanlivosti

Tabulka 2 - Určení rizikovitosti (jedná se o typické příklady, nejedná se o taxativní výčet):

Riziko		Závazné parametry pro převzetí a transport (odpovídá odběratel)	Závazné parametry pro darované potraviny (odpovídá PPP)	Důvody pro nepřijetí (posuzuje odběratel)
Vysoká rizikovitost VR	<ul style="list-style-type: none"> • Vícesložková vařená jídla • Vařené masové pokrmy • Porcované mléčné produkty a lahůdky • Čerstvé pečivo s náplní • Cukrářské výrobky • Produkty připravované na lokálním grilu, atd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obecně jsou vyloučeny z povinnosti darovat podle § 11 zákona č. 110/1997 Sb. • Mohou být sjednány v individuální dohodě s konkrétní NO 	<ul style="list-style-type: none"> • Budou sjednány v individuální dohodě, pokud bude existovat individuální smlouva na takovéto potraviny 	<ul style="list-style-type: none"> • Budou sjednány v individuální dohodě, pokud bude existovat individuální smlouva na takovéto potraviny
Střední rizikovitost SR A	<ul style="list-style-type: none"> • Chlazené potraviny balené výrobcem v originálním obalu: některé čerstvé výrobky (např. maso balené výrobcem ve vakuu nebo v modifikované atmosféře), máslo, tuky, vejce, ryby, atd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vyzvednutí nejdéle 24 hodin před uplynutím data použitelnosti Dodržení teploty stanovené výrobcem 	<ul style="list-style-type: none"> • Oznámení možnosti odběru minimálně 48 hodin před uplynutím data použitelnosti • Dodržení teploty stanovené výrobcem • Minimální celkové kumulované množství nabízeného zboží: 10 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Narušení primárního obalu výrobku • Senzorické změny – známky kontaminace plísňemi viditelnými pouhým okem, známky jiné kontaminace,

				<p>známky hniloby, známky kažení</p> <ul style="list-style-type: none"> • končící datum použitelnosti při vyzvednutí
<p>Střední rizikovost</p> <p>SR B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hluboce zmražené potraviny 	<ul style="list-style-type: none"> • Vyzvednutí nejdéle 24 hodin před uplynutím data použitelnosti • Dodržení teploty: -18°C 	<ul style="list-style-type: none"> • Oznámení možnosti odběru minimálně 48 hodin před uplynutím data použitelnosti • Dodržení teploty: -18°C • Pevné uzavření v neporušených obalech. • Minimální celkové kumulované množství nabízeného zboží: 10 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Narušení primárního obalu výrobku • Senzorické změny – známky kontaminace plísněmi viditelnými pouhým okem, známky jiné kontaminace, známky hniloby, známky kažení • končící datum použitelnosti při vyzvednutí
<p>Nízká rizikovost</p> <p>NR A</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Čerstvé pečivo • Ovoce • Zelenina 	<ul style="list-style-type: none"> • Vyzvednutí do 1 pracovního dne od nahlášení nabídky • Dodržení teplot 5 - 20°C 	<ul style="list-style-type: none"> • Maximálně 20% dodávky je znehodnoceno skladováním • Teplota adekvátní dané potraviny • Nestandardnost obsahu může být až 100% • Minimální celkové kumulované množství nabízeného zboží: 20 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Senzorické změny – známky kontaminace plísněmi viditelnými pouhým okem, známky jiné kontaminace, známky hniloby, známky kažení u více než 20% dodávky OZ • U čerstvého pečiva nelze akceptovat známky kontaminace plísněmi viditelnými pouhým okem, známky jiné kontaminace, známky hnilob, známky kažení
<p>Nízká rizikovost</p> <p>NR B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nápoje • Suché potraviny (konzervy, rýže, těstoviny, cereálie, sušené ovoce) • Čaj, káva • Rostlinné tuky • Pochutiny 	<ul style="list-style-type: none"> • Vyzvednutí dle svozového plánu 	<ul style="list-style-type: none"> • Teplota adekvátní dané potraviny • Exspirace data minimální trvanlivosti může být maximálně 3 měsíce • Minimální celkové kumulované množství nabízeného zboží: 20 kg 	<ul style="list-style-type: none"> • Senzorické změny – známky kontaminace plísněmi viditelnými pouhým okem, známky jiné kontaminace, známky hniloby, známky kažení

				<ul style="list-style-type: none">• Přítomnost škůdců• Narušení vnitřního obalu
--	--	--	--	--